

ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДУ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

І. В. Камінська

*аспірант кафедри кримінального процесу
та криміналістики*

*Академії адвокатури України,
начальник відділу забезпечення діяльності
Голови та керівництва апарату ВССУ*

Для досягнення мети дослідження поняття незалежності суду як засади організації судової влади важливе значення мають результати аналізу становлення та розвитку інституту незалежного суду як явища.

Сучасні процеси державотворення в Україні, які супроводжуються реформуванням конституційних засад організації судової влади з подальшим реформуванням законодавства про судоустрій і статус суддів, активізували процеси наукових досліджень теоретико-правових засад організації судової влади, ключовою серед яких є незалежність суду.

Для визначення дефініції зазначеного поняття важливе значення мають етапи розвитку на теренах України незалежності суду, що забезпечить розуміння історико-правових ознак незалежності суду як засади організації судової влади, пізнання яких дасть змогу з'ясувати основні ознаки зазначеної засади.

Із приводу наведеного варто зауважити, що на становлення конституційно-правової моделі судової влади значний вплив мають історичні процеси, які відбувалися на території сучасної України до проголошення незалежності, а також ментальність, культура, релігія, звичаї і традиції українського народу, який упродовж багатьох століть боровся за власну державність.

Зважаючи на викладене, особливого значення набуває комплексне розуміння генези формування судових органів у контексті становлення інститу-

ту незалежного суду на етнічній території українського народу, яка увійшла до територіального складу сучасної України.

Для відтворення цілісної картини розвитку інституту незалежності суду на теренах України слід звернутися до витоків історії становлення державності, розвитку судових органів, традицій, звичаїв та правової культури нашого народу.

Як свідчать результати наукового аналізу цього питання, малодослідженим у сучасній правовій науці є історичний аспект східнослов'янського права за доби язичництва. Якщо для реконструкції суспільного, державного і правового життя християнської Київської Русі науковці скористалися Руською Правдою, церковними уставами князів Володимира та Ярослава, то дохристиянський період певною мірою є «білою плямою», адже наукових досліджень юридичного життя цієї доби майже немає, що пояснюється відсутністю тогочасних писемних джерел.

Проте усталеною є точка зору науковців, що суд як явище вирішення суспільних конфліктів виникає практично одночасно з розвитком суспільства. Слід погодитися з думкою Л. М. Москвич, що судова функція, перш ніж перейти в руки держави, здійснювалася як інститут соціальний [1, с. 73].

Так, на початку цього періоду східнослов'янське суспільство перебувало на стадії формування «протодержави». Мононорми, які були основним регулятором суспільних відносин у первісну добу, зазнали розмежування на норми релігії, моралі, права, які проте залишилися тісно пов'язаними між собою. Цей зв'язок позначився і на уявленні східних слов'ян про світобудову. Згідно з язичницькими віруваннями Древо Життя складається із трьох іпостасей: Прави, Яви і Нави. Права — духовний світ, в якому живуть боги. Права надає всьому гармонії та порядку, тобто закону (правди) [2, с. 393].

Очевидним є етимологічний зв'язок слів «права», «правда», «праведний», «правий», «право», «справедливий», які є найчастіше вживаними в українській правовій традиції. Слід зазначити, що, на переконання східних слов'ян, боги встановлювали для людей правила-закони, хранителями законів були жерці.

Аристотель писав про звичай давніх племен агатисів (мешканців Наддніпрянщини та Південного Бугу), що вони «закони свої укладають у пісні та їх відспівують, щоби не забувалися. Відспівування могло відбуватися лише під час урочистостей, при святинях під проводом жерців, котрі, очевидно, були авторами цих законів» [3, с. 6].

У ранніх суспільствах, таких як східнослов'янське за часів язичництва, визначна і почесна роль відводилась старійшинам, тобто людям похилого

віку. Як і жерці, старійшини висловлювали свою думку під час здійснення правосуддя, яка обов'язково враховувалась під час прийняття остаточного рішення.

Науковий аналіз особливостей здійснення судочинства на ранніх етапах розвитку суспільства доводить, що соціальна природа суду обумовлена розвитком людини як індивідуума, зокрема появи у людини на психологічному рівні відчуття справедливості в умовах її співіснування з іншими членами суспільства, продуктом життєдіяльності якого був і конфлікт як форма суспільних відносин. Аналіз організації судочинства у східнослов'янському суспільстві засвідчує, що характерними його особливостями були колективна та публічна форми вирішення спірних питань у родоплемінних утвореннях з правом приймати остаточне рішення старшим роду (старійшиною, главою общини). Тобто члени родоплемінного утворення довіряли функцію вирішення конфліктів тому, хто забезпечував організацію їхнього побуту, превалував інтелектуально, був мудріший та авторитетніший. Із зазначеного вбачається, що вимоги до особи судді формувалися на інтуїтивному рівні членів цього суспільства, а основними критеріями були довіра, мудрість, інтелект, вік, статус тощо.

Слід зазначити, що в науковій літературі неодноразово було описано соціальну природу суду, проте варто погодитися з думкою С. В. Прилуцького, що розглядає соціальний феномен суду як один із самостійних проявів цивілізованої суспільної організації, який виникає в докласовому суспільстві, у якому право на суд було одним із первісних прав людини [4, с. 6].

Таким чином, слід зробити висновок, що первісною засадою виникнення та організації суду як форми вирішення суспільних конфліктів є справедливість, як похідна від біологічної та соціальної природи людини, необхідна для її співіснування з іншими членами суспільства. А наукове обґрунтування появи суду в докласовий період доводить, що основною функцією суду було не лише вирішення конфлікту, а встановлення справедливості серед рівних членів суспільства. Саме тому з появою класового поділу суспільства утвердження справедливості в судочинстві набуло обтяження класовими елементами та характеристиками, а право на справедливий суд стало основним виміром свободи та рівності.

Із подальшою еволюцією східнослов'янського суспільства влада вождів набуває публічного характеру і трансформується у державну владу. Судочинство відтоді здійснюється князем при його дворі, тобто було започатковано організацію суду у формі публічної влади. Зазначені процеси навряд чи відбувалися б в умовах врахування волевиявлення членів тодіш-

нього суспільства. Владний характер суду зумовив те, що чільне місце було відведено розсуду того, хто здійснював суд, а значення принципів справедливості та рівності прав були другорядними. Саме тому суд, ставши частиною публічної влади, набув негативних рис влади, зокрема примусу, став інструментом впливу на суспільство і певною мірою був позбавлений ознак гуманності та соціальної справедливості. Можливо тому суд в подальшому почав сприйматися як інструмент покарання людини державою.

У період формування української державності — Київської Русі — судова влада була невіддільною від влади монархічної, що було характерним для усіх держав відповідного періоду. У ті часи на землях сучасної України поділу судових функцій між монархічними і земськими органами влади не існувало. Здійснювати суд міг лише князь або представники княжої адміністрації: намісник, посадник і тіун.

Однак, як наголошував М. Ф. Володимирський-Буданов, незважаючи на наявність намісників, князі досить часто об'їжджали містечка та волості особисто, наглядаючи і здійснюючи суд (так званий об'їзний суд) [5, с. 83]. Вбачається, що поширенню князівського суду сприяли чинники, зумовлені його державною природою, але понад усе — легітимність. Основним регулятором суспільних відносин у Київській Русі в перші століття існування держави було звичаєве право.

Відтак характерною особливістю судочинства доби Київської Русі слід визначити формування суду як соціального інституту. Тобто судова влада почала функціонувати у формі публічної та громадянської влади, про що свідчить запровадження інституту народних засідателів як основи забезпечення справедливості судочинства. Адже узурпація судової влади представниками публічної влади протягом декількох століть поспіль призвела до викорінення справедливості у судочинстві як основної функції суду в суспільстві. При цьому публічно-владна його форма сприяла тому, що суд став інструментом гноблення народу, що слугувало передумовою формування активної громадянської позиції та реалізації потреби представників народу брати участь у здійсненні судочинства. Таким чином, суд почав функціонувати у двох формах — як інститут публічної влади монарха та як суспільний інститут. Така судова практика випереджала розвиток зазначеного інституту в багатьох Європейських державах та залишається актуальною до сьогодні. Можливо припустити, що рушійною силою зародження громадянського суспільства, зокрема, була узурпація судової влади представниками державної влади, які в період абсолютизму використовували цю владу проти народу.

Наступним етапом розвитку історії державності України, який позначився на характерних особливостях розвитку інституту незалежності суду, був розпад Південної Русі у XIV ст. Східною частиною територій сучасної України заволоділи литовці, західною — поляки. Після появи польської держави — Речі Посполитої народи півдня сучасної України на багато віків виявилися відокремленими від тих, хто жив на сході та півночі, а судочинство розвивалося під впливом правової культури, традицій, звичаїв, ментальності держав Центральної Європи.

Так, особливим здобутком зазначеного історичного процесу стало запровадження на українських землях певної судової системи, наприклад, у привілейованих містах діяли суди магістратів, у непривілейованих — ратушні суди. До осіб, які обиралися для виконання судових функцій, встановлювалися певні вимоги: ці особи мали належати до числа знатних, постійно мешкати на відповідній території, бути совісними, розсудливими, добронравними, бажано ученими, законнонародженими, розумітися на праві, бути не молодшими 25 і не старшими 70 років [6, с. 125].

Характерною особливістю розвитку судочинства на теренах України було поєднання позитивних рис європейської та східної правових традицій здійснення судочинства і, як наслідок, раннє зародження судоустрійних аспектів організації судової влади, що обумовлювало зародження ознак незалежності суду як засади організації судової влади.

У наступний період, за часів Богдана Хмельницького, коли під владою козаків перебувала майже вся територія сучасної України, окрім Галичини і Волині, козаки встановили власну, аутентичну форму державного правління: землі були поділені на 16 військових округів (полків), які поділялися на сотні. Очолював цю військово-адміністративну піраміду гетьман. Полковники і сотники (сотські) були не тільки військовими, але й здійснювали адміністративну та судову владу. Виконувати численні владні функції гетьману допомагала генеральна старшина, один із членів якої, генеральний суддя, відав судовими справами. Такій моделі державної влади були притаманні певні властивості, що відповідають ідеї поділу влади у демократичній державі.

Аналіз історичних джерел дає підстави стверджувати, що у період національно-визвольної революції 1648–1676 рр. судочинство розглядалося як елемент публічної влади, носієм якої був народ. Інститут судочинства у досліджуваній період не був відділений від законодавчої та адміністративної влади і не мав автономного статусу. Так, головами сільських судів були вихідці з козацької старшини, які обиралися козацькою громадою хутора чи поселення (укріплення), а сотенних і полкових судів, — відповідно, сотники

та полковники, які поєднували обов'язки зі здійснення правосуддя з адміністративними обов'язками [7, с. 17].

Поєднання аутентичних традицій козацького права та європейських правових джерел і традицій, усталеність норм звичаєвого права сприяли прогресивному розвитку принципів судочинства у судовій системі Гетьманщини, зокрема ідей «безстановості» суддів, гласності розгляду, колегіальності при вирішенні справ, а також права на апеляційне оскарження судового рішення.

На подальший розвиток судочинства в Українських землях значною мірою вплинуло Магдебурзьке право. Козацькі суди, які функціонували до судової реформи 1760–1763 рр., набули автономності від адміністративної влади. У зазначений період в основу організації судочинства було покладено виборність суддів та інстанційність, які зрештою сприяли розвитку інституту незалежності суду як засади організації судової влади. Суддів обирала місцева старшина, а найвищою судовою інстанцією (після реформи) став Генеральний військовий суд, що обирався із числа представників полкової старшини. Отже, варто зазначити що демократичні форми організації державного ладу зумовили фактичне становлення на теренах України у цей період інституту незалежності суду як засади організації судової влади.

У контексті наведеного негативним чинником для розвитку інституту незалежності суду було об'єднання українських земель із російською державою у 1654 р., якій на той час були притаманні риси абсолютної монархії. З початком поширення в Україні правових норм Російської імперії, хоча в українських землях у її складі й збереглося право самостійно здійснювати судочинство, змагальний процес поступово було витіснено процесом інквізиційним, характерним для такої форми правління.

Джерела свідчать, що у часи, які передували судовій реформі 1864 р., судочинство у Російській імперії, у складі якої тоді були українські землі, характеризувалося негативними проявами кріпосного права, при цьому суддя одночасно виконував функції слідчого, обвинувача та певною мірою захисника [8, с. 16–38].

Таким чином, у період існування Російської імперії було дещо сповільнено розвиток інституту незалежності українського суду. Проведений аналіз системи судоустрою в зазначений період засвідчує, що саме лише формування цієї системи не забезпечує незалежність суду та справедливість судочинства. Інститут незалежності суду мав свій початок з появою демократичної форми правління та організації судової влади як самостійного інституту державної влади, проте втратив свій зміст у період абсолютної монархії, що

дає підстави для висновку, що зміст поняття «незалежність суду» виходить за межі поняття «судова система».

Разом із тим у 1864 р. у Російській імперії відбулася судова реформа, згідно з якою колишні російські станові суди ліквідовувалися та створювалися загальні судові установи трьох ступенів. Реформа передбачала, що найнижчою судовою інстанцією буде інститут мирових суддів, які створювалися в містах і повітах. Внаслідок судової реформи здійснення управлінських функцій у судах від Міністерства юстиції перейшло до самих судів, які розглядали зазначені питання на нарадах і зборах суддів, що проводилися у закритому порядку.

Отже, відбувалося становлення прогресивного інституту суддівського самоврядування, який, у свою чергу, вплинув на становлення інституту самостійності суду в розумінні його організаційних питань. Так, на зборах суддів заслуховувалися звіти про виконану роботу, вирішувалися кадрові та інші питання, які вносив на розгляд голова суду. Крім того, суди були наділені правом приймати внутрішні управлінські акти — накази, якими визначався трудовий розпорядок, діловодство суду та інші питання організації судочинства.

На практиці суди не отримали повної незалежності, проте поряд із контролем за судовою діяльністю виникла певна внутрішня організаційна незалежність суддів. Крім того, голови судів були уповноважені здійснювати контроль за рухом справ у суді та за належним виконанням обов'язків посадовими особами суду.

Судові статuti закріпили зазначені гарантії незалежності суддів від адміністрації — їх незмінюваність, гласність судового розгляду, та запровадили участь громадськості у здійсненні судочинства у формі суду присяжних, що було нетиповим для абсолютної монархії. Судові статuti 1864 р. містили норми, спрямовані на забезпечення незалежності суддів від тиску з боку адміністрації (було передбачено довічне призначення суддів, звільненню підлягали лише судді, які вчинили кримінальні злочини або визнані судом неспроможними боржниками) і гарантування належного професійного рівня та моральних якостей суддів (сувора дисциплінарна відповідальність за службові недоліки, проступки поза службою тощо). Вирішенням дисциплінарних питань займалася вища судова інстанція [9, с. 101–102].

Тобто запровадження судової реформи 1864 р. мало на меті утвердження незалежної судової влади в абсолютній монархії. Зміст незалежності організації судової влади вбачався в такому: наділення зборів суддів функцією самостійного вирішення організаційних питань суду; здійснення представ-

никами судової влади функції контролю в межах суду та судової системи; самостійність представників судової влади у вирішенні питань організації судочинства; незалежність суддів від адміністрації, яка забезпечувалася гарантіями їх правового статусу; здійснення дисциплінарної функції представниками судової влади. Таким чином, реалізація зазначених змін в організації судової влади повинна була зумовити функціонування незалежної судової влади та відсутність впливу на цей процес монарха, що не кореспондується з характерними ознаками такої форми правління, як абсолютна монархія та могло б стати початком зміни існуючого політичного ладу. Крім того, утвердження в межах реформи незалежності суду мирової юстиції засвідчує той факт, що розвиток тодішньої правосвідомості суспільства та реформаторів був зумовлений прагненням до свободи та рівності громадян Російської імперії, що автоматично зумовило б посилення ролі громадянського суспільства та революційну зміну державного ладу.

Саме тому згадані реформаторські напрями розвитку судочинства тогочасної Російської імперії, до складу якої входила територія України, було розцінено як обмеження суверенної влади монарха й у подальші роки вже спостерігалася чітка тенденція до «згортання» судової реформи. Таку контрреформу було проведено під виглядом запровадження так званих тимчасових заходів. Із подальшим запровадженням у 1889 р. судово-адміністративних установ у формі земських дільничних керівників було скасовано монопольне право судів на здійснення правосуддя, що призвело до порушення єдності судової системи.

Таким чином, історичні події періоду судової реформи 1864–1889 рр. є яскравим прикладом того, що інститут незалежності суду як засада організації судової влади виникає на фоні еволюційного розвитку суспільства, волевиявлення якого характеризується прагненням свободи людини в державі, вираження та захисту індивідуальних прав, існування соціальної справедливості. Спосіб досягнення поставленої мети реформатори вбачали в утвердженні незалежної судової влади, що сприяло б забезпеченню незалежності організації судової влади як складової влади державної. Крім того, про високий рівень правової культури реформаторів свідчила впевненість у тому, що забезпечити свободу людини в державі можливо за рахунок паралельного функціонування двох форм судової влади — як державного та громадянського інститутів. Ефективність цих засобів забезпечення свободи та прав людини в державі підтверджується швидким проведенням контрреформи, якою було знівельовано єдність судової влади. Зазначене свідчить також про те, що вимогою незалежності судової влади є не просто відокремлення судової

влади від функцій монарха, а реальне забезпечення прав і свобод людини та справедливості під час здійснення судочинства, тобто забезпечення незалежності суду в державі, прояв якої, в тому числі, зумовлений організацією судової влади.

Подальшому розвитку незалежності суду як засади організації судової влади завадило не лише запровадження контрреформи, але й початок революційних процесів на території тогочасної Російської держави.

Для діяльності судових установ доби Української Центральної Ради, Гетьманату П. Скоропадського та Директорії спільною є риса уніфікації судової системи — наділення військових судів повноваженнями органів правосуддя у сфері правовідносин як військового, так і цивільного характеру.

Організація та функціонування судових органів на демократичних засадах була характерною і для Західноукраїнської Народної Республіки. Характерною особливістю розвитку інституту незалежності суду як засади організації судової влади на теренах України у цей період є утвердження інституту виборності суддів, як одного із елементів організації судової влади.

Подальший розвиток судочинства на українських землях відбувався під впливом соціалістичних ідей.

Аналіз подій 1917–1919 рр. в Україні засвідчує, що процеси революційного захоплення державної влади супроводжувалися ліквідацією судів та звільненням усіх державних чиновників, в тому числі суддів. Такі дії революціонерів у подальшому зумовили непослідовність та стихійність у побудові судової системи та організації судочинства. Крім того, відсутність у постреволюційному суспільстві належної кількості професійних юристів, які могли б виконувати функцію судочинства, призвело до того, що суддівський корпус складався переважно з різноробів, слюсарів, машиністів із партійними квитками.

Таким чином, специфіку організації системи судових органів у зазначений період було обумовлено, насамперед, тим, що країна перебувала в постреволюційному періоді, а формування органів державної влади супроводжувалося жорсткою боротьбою з посяганнями на революційний порядок. Саме тому судова влада в державі здійснювалася у формі судових трибуналів як складових державної влади, у формі квазісудових органів та у формі народних судів.

Слід звернути увагу, що організація та функціонування судових органів того періоду не передбачали існування незалежного суду, судової влади. Вживати термін «судова влада» не було прийнято ані в законодавстві, ані у

науковій доктрині. Так, судді до певної міри наділялися незалежністю, але їх правовий статус ототожнювався зі статусом інших посадових осіб органів виконавчої влади, а суд виступав органом влади, який реалізовує політику держави, спрямовану на боротьбу зі всіма, хто не поділяв офіційну державну ідеологію.

Таким чином, описуючи формування системи судових органів у соціалістичну добу, слід зазначити, що специфіку організації судової влади було зумовлено політичним устроєм цього періоду державності. Саме тому неможливо дослідити незалежність суду як засаду організації судової влади, оскільки державна влада радянського періоду не передбачала виокремлення незалежної судової влади як складової державної влади. Незалежність суду забезпечувалась шляхом гарантування незалежності суддів та активної участі представників народу у здійсненні судочинства.

Після розпаду Радянського Союзу розпочався новий історичний етап розвитку судової системи у суверенній демократичній державі — Україні, який обумовлений утвердженням демократичних цінностей, в тому числі у питаннях організації судової влади. Зважаючи на те, що процес утвердження незалежної судової влади й досі триває, аналіз сучасного періоду краще здійснювати в окремому дослідженні.

Таким чином, аналіз генези інституту незалежності суду на теренах України доводить, що незалежність суду як засада організації судової влади є гарантією функціонування незалежної судової влади в державі. Незалежна судова влада є потребою громадянського суспільства в правовій державі, оскільки є гарантією соціальної та економічної справедливості, верховенства права, дотримання прав та свобод людини і громадянина в державі. Незалежність суду слід розглядати в контексті рівності, свободи, верховенства права, які стали основою невід'ємного права людини на справедливий суд.

Список використаних джерел

1. *Москвич Л. М.* Становлення та розвиток судових систем / Л. М. Москвич // Вісник Вищої ради юстиції. — 2010. — № 3. — С. 73–81.
2. *Зеленин Д. К.* Восточнославянская этнография. — М. : Наука, 1991. — 512 с.
3. *Лозко Г.* Коло Свароже: відроджені традиції. — К. : Укр. письменник, 2004. — 222 с.
4. *Прилуцький С. В.* Соціальний феномен суду як цивілізаційної основи розвитку людства [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://kia.court.gov.ua/sud2690/1j/4q/52606/>.
5. *Владимирский-Буданов М. Ф.* Обзор истории русского права. — М. : Издательский дом «Территория будущего», 2005. — 800 с.

6. *Марочкін І. Є., Сібільова Н. В., Тихий В. П.* Організація судових та правоохоронних органів : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за заг. ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової. — Х. : ТОВ «Одіссей», 2007. — 528 с.

7. *Гамбург Л. С.* Судові реформи в Лівобережній Україні (Гетьманщині) XVIII ст.: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Л. С. Гамбург. — Х., 2000. — 17 с.

8. *Розин Н. Н.* Уголовное судопроизводство. — Томск : Типогр. Томского ун-та, 1913. — 312 с.

9. *Немытина М. В.* Пореформенный суд в России : деформация основных институтов уставов 1864 г. // Изв. вузов. Правоведение. — 1991. — № 2. — С. 100–104.

10. Виступ Голови Верховного Суду України на урочистому засіданні з нагоди 90-річчя утворення Верховного Суду України / П. П. Пилипчук [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/A9D1A1BB94B6D921C2257B2B00331B8A?opendocument>.

Камінська І. В. Генеза інституту незалежності суду на теренах України

Анотація. У статті викладено результати аналізу генези виникнення та поетапного розвитку інституту незалежності суду на теренах України. Обґрунтовано авторський підхід про те, що формування незалежності суду як засади організації судової влади є поступальним процесом. Доведено, що незалежність суду набуває розвитку як інститут судової влади при демократичних формах державного управління. Досліджено різні етапи розвитку незалежності суду як засади організації судової влади. Виявлено іманентні особливості кожного етапу.

Ключові слова: справедливість, незалежність суду, судова влада, судді.

Каминская И. В. Генезис института независимости суда на территории Украины

Аннотация. В статье изложены результаты анализа генезиса возникновения и поэтапного развития института независимости суда на территории Украины. Обосновано авторский подход о том, что формирование независимости суда как основы организации судебной власти является поступательным процессом. Доказано, что независимость суда получила развитие как институт судебной власти при демократических формах государственного управления. Исследованы различные этапы развития независимости суда как основы организации судебной власти. Выявлено имманентные особенности каждого этапа.

Ключевые слова: справедливость, независимость суда, судебная власть, судьи.

Kaminska I. V. Genesis of Institute of Court Independence in Ukraine

Summary. The article deals with complex comprehension of the genesis of forming judicial bodies in the context of the establishment of the institute of independent court on ethnical territory of the Ukrainian people, which was included into territorial composition of contemporary Ukraine.

To renew the complete image of the development of independent court institute in Ukraine, the author applies to the early history of statehood, development of judicial bodies, traditions, customs and legal culture of our people.

The held scientific analysis of the peculiarities of judicial proceedings administering at early stages of society's development proves that the social nature of court is caused by the development of human as an individual, particularly appearing the feeling of justice at a person's consciousness at psychological level under his co-existence with other members of society, whose product of life was also represented by conflict as a form of social relations.

The original attribute of appearing and organization of court as a form of solution of social conflicts is justice as a derivative of biological and social nature of a human, which is necessary for his co-existence with other members of society.

The institute of court independence had its origin after appearing the democratic form of management and organization of judicial power as an independent institute of public power. However, it has lost its contents during the period of absolute monarchy. This fact gives reasons for opinion, that the contents of the concept «court independence» goes beyond the concept «judicial system».

Therefore, the analysis of genesis of court independence institute in Ukraine proves that court independence as an attribute for organization of judicial power is the guarantee of functioning of independent judicial power in a state. Independent judicial power is a need of civil society in a legal state, since it is a guarantee of social and economic justice, the rule of law, observance of human rights and freedoms in the state. Court independence is considered in the context of equality, freedom, the rule of law, which became the basis for inherent human right to fair tribunal.

Key words: justice, court independence, judicial power, judges.